

This project is co-funded by
the European Union

Piespiedu darba kā kriminālsoda efektivitāte

Adrija Kasakovska,
Tukuma rajona tiesas tiesnese
Saldus 02.06.2016

Saīsinājumi

PD – piespiedu darbs

NN- noziedzīgs nodarījums

KL – Krimināllikums

SIK – Sodū izpildes kodekss

LR AT – Latvijas Republikas Augstākā tiesa

Kriminālsodu politikas principi

- taisnīguma princips
- vainīguma princips
- personu vienlīdzības princips
- krimināltiesiskās represijas individualizācijas princips
- represijas ekonomijas princips
- represijas samērīguma princips
- humānisma princips
- vienveidīgas sodu prakses princips
- cilvēku tiesību garantēšanas princips (*MK 2009.gada 9.janvāra rīkojums Nr.6 Par kriminālsodu politikas koncepciju*)

Soda noteikšana

Sods - piespiedu līdzeklis, ko personai, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, šā likuma ietvaros valsts vārdā piespriež tiesa vai likumā paredzētajos gadījumos nosaka prokurors, sastādot priekšrakstu par sodu (*KL 35.p.1.d.*)

Soda mērķis:

- 1) aizsargāt sabiedrības drošību;
- 2) atjaunot taisnīgumu;
- 3) sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu;
- 4) resocializēt notiesāto personu;
- 5) panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturēto no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. (*KL 35.p.2.d.*)

Soda noteikšana

Nosakot soda **veidu**, ņem vērā :

- izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu;
- radīto kaitējumu;
- vainīgā personību (*KL 46.p.2.d.*)

Nosakot soda **mēru** ņem vērā:

- atbildību mīkstinošos apstākļus
- atbildību pastiprinošos apstākļus
(*KL 46.p.3.d.*)

Soda noteikšana

Piespiedu darbs kā pamatsods vai papildsods ir piespiedu iesaistīšana sabiedrībai nepieciešamajos darbos, ko notiesātais vai persona, kurai piespiedu darbs noteikts ar prokurora priekšrakstu par sodu, izcieš, veicot dzīvesvietas apvidū piespiedu darba izpildes institūcijas noteiktos darbus no pamatdarba vai mācībām brīvajā laikā un bez atlīdzības.[....]
(*KL 40.p.1.d.*)

Nav piemērojams darbnespējīgām personām
(*KL 40.p.2.d.*)

PD piemērošanas kritēriji

- apsūdzētā izpratne par to, kas ir piespiedu darbs
- noteikta dzīves vieta (var neatbilst deklarētajai dzīves vietai)
- fiziskā un garīgā veselība

PD piemērošanas kritēriji

- darba iemaņas, iespēja veikt piespiedu darbu (vai ir nodarbināts, kāds ir darba režīms)
- ģimenes stāvoklis (bērni, ar tiem saistītie pienākumi)
- atkarību problēmas
- citi individuāli apstākļi

Piespiedu darba efektivitāte

- ekonomiska pieeja- soda izpildes izmaksas
- sabiedrības audzināšana- PD norise un rezultāts sabiedrības acu priekšā, t.sk. soda mērķa sasniegšana- panākt, lai arī citas personas pildītu likumus un atturētos no NN izdarīšanas

Piespiedu darba efektivitāte

Piespiedu darbā – izteikts soda piespiedu raksturs, jo to var izpildīt tikai pati notiesātā persona, kā arī:

- kaitējuma atlīdzināšanas iespēja
- recidīva % salīdzinājumā ar reālu brīvības atņemšanas sodu

(2014.g. 15% : 40-50%) *

**A.Zavackis, J.Ņikišins, 2012 „Pētījums par personu, kas tika notiesāta ar piespiedu darbu, nosacīti notiesāto, nosacīti pirms termiņa atbrīvoto un ar brīvības atņemšanu notiesāto noziedzīgo nodarījumu recidīvu un tā faktoriem”
(<http://www.probacija.lv/613>)*

Piespiedu darba izpildes organizēšana

- darba devēja izvēle, ņemot vērā pašvaldībām nepieciešamos prioritāros darbus, probācijas klienta sodāmību, izglītību, prasmes, veselības stāvokli un vecumu (2010.g.9.februāra MK Not. Nr.119 9.p.)
- PD izpildes nosacījumu **izskaidrošana**
- korespondences saņemšanas adreses nozīme
- nepieļaujamība atlikt piespiedu darba izpildi sakarā ar piemērotu darbu neesamību

Piespiedu darba izpildes organizēšana

- sadarbība ar darba devēju
- uzraudzības funkcija
- adekvāta reaģēšana uz neizpildi/pārkāpumiem
- darba neizpildes iemesli , darba devēja maiņas iespējas
- varas pozīcija un darba ētika

Piespiedu darba noteikšana atkārtoti

Likumdevējs neliedz atkārtoti noteikt sodu
- piespiedu darbu

Nereti piemēro - gadījumos, kad pēc
sprieduma taisīšanas konstatē, ka
notiesātais pirms tam vēl izdarījis citu NN,
par kuru lieta tiek iztiesāta pēc pirmā
sprieduma pasludināšanas

Citos gadījumos - vai ir sasniegts soda
mērķis - panākt, lai notiesātais pildītu
likumus un atturētos no NN izdarīšanas?

Piespiedu darba aizstāšana

- bez attaisnojuma neievēro soda
izciešanas nosacījumus un kārtību
- noskaidroti rīcības iemesli
- brīdināts par iespējamām sekām
- atkārtots pārkāpums pēc brīdinājuma

Jaunprātība

aizstāšana ar
īslaicīgu b/a

(SIK 138.p.1.,2.d., KL 40.p.3.d.)

Piespiedu darba aizstāšana

Tiesas sēdēs/ apelācijas sūdzībās minētie iemesli, lai noraidītu pieteikumu par PD aizstāšanu vai lai atceltu tiesneša lēmumu:

- slimošana
- aizņemtība darbā, parasti- citā reģionā
- korespondences nesaņemšana
- nepiedalīšanās tiesas sēdēs- liegta paskaidrojumu sniegšanas iespēja

15

Piespiedu darba aizstāšana

Tiesas sēdēs/ apelācijas sūdzībās minētie iemesli, lai noraidītu pieteikumu par PD aizstāšanu vai lai atceltu tiesneša lēmumu:

- aizstāvības nenodrošināšana

*(Kurzemes apg.tiesas lēmumi lietās Nr.4.1-2/0006
14.05.2015., Nr.4.1-2/0015 30.11.2015.)*

Atbrīvošana no soda izciešanas

Reti piemērota praksē

- piespiedu darba laiks nav mazāks par 80 stundām
- izciesta ne mazāk kā $\frac{1}{2}$ no soda
- priekšzīmīgi izpilda piespiedu darbu un citus uzliktos pienākumus

(*KL 40.p.4.d., SIK 134.p.3.d.*)

«Atziņas»

Piespiedu darbu neizpildīju sakarā ar ilgstošām alkoholisko dzērienu lietošanas problēmām, kā arī sava rakstura problēmām saskarsmē ar citiem. Tagad apzinos to, vairāk nelietoju alkoholiskos dzērienus, jo uzsāku strādāt algotu darbu, darbā bieži braucu ar automašīnu (*citāts no protokola - notiesātā paskaidrojums*)

Fakts, ka notiesātais pašlaik apzinājies savu darbību sekas, uzsācis strādāt algotu darbu, nevar būt par pamatu pieteikuma noraidīšanai par piespiedu darba aizstāšanu (*citāts no tiesneša lēmuma*)

Judikatūra

- LR AT Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 8. novembra lēmums SKK – J-571/2007
- LR AT Krimināllietu departamenta 2015. gada 27. februāra lēmums Nr. SKK –48/2015

- LR AT Krimināllietu departamenta 2015. gada 9. janvāra lēmums Nr. SKK – J–13/2015
- LR AT Krimināllietu departamenta 2015. gada 9. decembra lēmums Nr. SKK – J–7202015

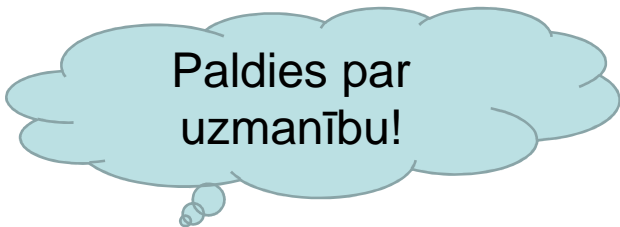
Viedoklis

Darbnespējīgas personas jēdziena saturs Krimināllikuma 40. panta otrajā daļā

Dr. iur. Jānis Neimanis

LU Juridiskās fakultātes asociētais profesors,
Augstākās tiesas Administratīvo lietu
departamenta tiesnesis

Jurista Vārds 12. aprīlis 2016 /NR. 15 (918)

Adrija.Kasakovska@tiesas.lv